

تخریب شخصیتی زن در فضای مجازی*

زهرا توسلی**

چکیده

فضای مجازی یکی از حوزه‌های بحث برانگیز و مهم در جامعه امروزی ماست. استفاده از این ظرفیت و چگونگی مواجهه با این فضا در دنیای مدرن، موضوع بسیار مهم و در عین حال چالش برانگیزی است. اما گروه‌های مخاطب شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی که کارکردی شبیه به دنیای واقعی پیدا کرده است قشرها و گروه‌های مختلف سنی و جنسیتی قرار دارند که یکی از این گروه‌ها زنان هستند.

این قشر، به دلایل گوناگون من جمله، به واسطه فراغت بیشتری که در قیاس با مردان دارند، از این ابزارهای نوین استفاده بیشتری می‌برند.

مختصات جنگ نرم در حوزه زن و فضای مجازی تهدیدی برای زنان در این مسیر است. شخصیت زنان یکی از مهم‌ترین هدف‌گذاری‌های دشمن در عرصه تهاجم فرهنگی و جنگ نرم می‌باشد. با توجه به اهمیت موضوع، مقاله حاضر سعی بر آن دارد تا با بررسی عوامل تخریب شخصیت زن در فضای مجازی کرامت ذاتی را که خداوند، در عالم هستی به او داده است را یادآور شود از این جهت در این مقاله با استفاده از روش مطالعه کتابخانه‌ای، با تبیین مباحث «تعریف شخصیت، عوامل تخریب شخصیت زن در فضای مجازی، راهکارهای مقابله با تخریب شخصیت زن در فضای مجازی» به دست آوردی مهم در زمینه زن، شخصیت و فضای مجازی نائل گردیم.

واژگان کلیدی

فضای مجازی، شخصیت، ارزش‌های انسانی، زن، تخریب شخصیت.

*. تاریخ دریافت مقاله ۹۶/۲/۵ تاریخ پذیرش ۹۶/۴/۲۱

** دانش‌پژوه کارشناسی علوم قرآن و حدیث جامعه المصطفی صلی الله علیه و آله العالمیه.

مقدمه

امروزه، فضای مجازی از پدیده‌های مهمی محسوب می‌شود که با مسائل گوناگون انسانی در ارتباط می‌باشد. گسترش پرشتاب این فناوری بشر به میزان قابل توجهی کیفیت و روند طبیعی زندگی انسان را از حالت عادی و طبیعی خارج کرده است و رفتارهای جدیدی را در عرصه فردی و اجتماعی به وجود آورده است اما این تغییر رفتار، در اجتماع زنان از اهمیت فراوان‌تری برخوردار می‌باشد. زیرا زنان رکن اساسی در تعلیم و تربیت جوامع، و در نتیجه عامل پیشرفت و انحطاط جوامع هستند.

در واقع زن جلوه‌ای از جمال محبت، خلاقیت و ربوبیت الهی است که اگر زنان به این منزلت اصلی خویش واقف شوند و در پاسداری از آن بکوشند فرایند تربیتی و شخصیتی آنان و در نتیجه همه اجتماع سالم مانده به خوبی پیش می‌رود. اما اگر شخصیت خود را رها سازند و در نگهداری از آن سهل انگاری کنند، لطمه‌های جبران‌ناپذیری بر شخصیت و موجودیت خود، خانواده و اجتماع می‌زنند.

سؤال اصلی ما این است که چگونه می‌توان از کیان شخصیت زن در فضای مجازی دفاع کرد و آن را از تخریب و آسیب‌های گوناگون، مصون نگه داشت. چه بسا به این دلیل که فرهنگ صحیح استفاده از این ابزار فناوری برای زنان اطلاع‌رسانی و یا نهادینه نشده باشد، اثرات تخریب و آسیب فراوان‌تر از اثرات سازنده و کارآمد این ابزار باشد.

بنابراین بررسی، مطالعه و شناخت چگونگی تخریب شخصیت زنان در فضای مجازی و اطلاع‌رسانی آن به جامعه زنان و نحوه استفاده صحیح از این ابزار و نهادینه کردن آن در جامعه مهم‌ترین راه جلوگیری از تخریب شخصیت زن در فضای مجازی می‌باشد.

۱. مفهوم شناسی

۱-۱) تعریف شخصیت

موضوع این مقاله، تخریب شخصیت زن در فضای مجازی است. اما پیش از ورود به مقوله و بررسی جنبه‌های مختلف آن، لازم است ابتدا اندکی درباره شخصیت و فضای مجازی و اینکه منظورمان از شخصیت و فضای مجازی چیست بیان کنیم. فرهنگ فارسی عمید شخصیت را اینگونه تعریف کرده است.

«ذات هر شخص، مجموعه خصایص هر فرد که او را از دیگران متمایز می‌کند، خُلق و خوی مخصوص هر کس، شرافت و بزرگواری» (عمید، ۱۳۸۹: ۷۳۵).

و دهخدا شخصیت را اینگونه معنی کرده است:

«شخصیت؛ شرافت، رفعت، بزرگواری، مرتبه و درجه، مجموعه حالات روانی و درونی و منحصر به فرد هر شخصی از افکار، عواطف و احساسات» (دهخدا، ۱۳۸۵: ج ۲، ذیل واژه شخصیت).

واژه شخصیت در زبان انگلیسی مترادف «personality» است که خودش از واژه لاتین «persona» گرفته شده است. این واژه لاتین به ماسک تئاتر اطلاق می‌شود که به وسیله بازیگران یک نمایش برای ایفای نقش‌های مختلف و یا پنهان کردن هویت به کار می‌رود. و این تعبیر به این موضوع اشاره دارد که شخصیت هر فرد ماسکی است که او بر چهره خود می‌زند تا وجه تمایز (تفاوت) او از دیگران باشد.

۲-۱) تعریف اصطلاحی شخصیت

واژه شخصیت، واژه‌ای است که هر یک از ما در طول زندگی خود هزاران بار آن را به زبان آورده‌ایم بی‌آنکه از آن، مفهوم علمی خاصی را اراده کنیم. به طور ساده، وقتی ما درباره شخصیت فردی، صحبت می‌کنیم منظورمان مجموعه خصوصیات، طرح‌های رفتاری است که او را از سایر افراد مشخص می‌کند معنای مصطلح شخصیت به‌طور کلی هر نوع صنعت اخلاقی برجسته‌ای است (مانند شجاعت اخلاقی، قوت، اراده، مناعت طبع...) که سبب امتیاز فرد آدمی می‌گردد تا آنجا که او را به خصوص به آن صنعت می‌شناسند (شایان‌مهر، ۱۳۷۷: ۳۴۲).

منظور ما در این مقاله از واژه شخصیت همین معنای اصطلاحی است که مترادف با سجایای اخلاقی زن می‌باشد و موجب رأفت و بلندی مقام و شأن زن می‌شود. همان سجایای اخلاقی زن که اسلام همیشه در همه دوران‌ها متذکر آن‌ها بوده است. مثل باعفاف بودن، باحجاب بودن، ...

زیرا که این سجایا با فطرت وجودی و ذات زن نیز همخوانی دارد. پس روی (دل) خود را متوجه آیین پاک و خالص پروردگار کن این فطرتی است که خداوند انسان‌ها را بر آن آفریده، دگرگونی در آفرینش خدا نیست، (روم/۳۰).

بنابراین احکامی را که خداوند، در دین حنیف خود، اسلام برای زن بیان نموده است از سویی، همخوانی با فطرت زن دارد و از سویی دیگر موجبات برتری و رأفت و بلندی شأن و

مقام زن می‌شود و از آن بالاتر اینکه خداوند رثوف نتیجه رعایت این احکام را که به سود جامعه و زن هست، بهشت برین و لقاء الله معرفی نموده است «و کسی که چیزی از اعمال صالح را انجام دهد، خواه مرد باشد یا زن، درحالی که ایمان داشته باشد، چنان کسانی داخل بهشت می‌شوند و کمترین ستمی به آن‌ها نخواهد شد» (نساء/۱۲۴).

۳-۱) فضای مجازی

علی‌اکبر دهخدا فضا را: «میدان و عرصه، جای تهی، وسعت و مجازی را غیرحقیقی، غیرواقعی و منصوب به مجاز معنی کرده است». (دهخدا، ۱۳۸۵: ج ۲، ذیل واژه گان ف و م). فضای مجازی برای نخستین بار توسط ویلیام گیم سبون نویسنده کانادایی رمان‌های علمی - تخیلی در سال ۱۹۸۲ مورد استفاده قرار گرفت فضای مجازی برای گیم سبون در حقیقت فضایی تخیلی هست که از اتصال رایانه‌هایی پدید آمده است که تمامی انسان‌ها، ماشین‌ها و منابع اطلاعاتی در جهان را به هم متصل کرده‌اند این معنی به صورت تقریبی مشابه معنایی است که ما امروزه از کاربرد لفظ فضای مجازی در نظر داریم (روخاس، ۱۳۸۲: ۳۷۲). فضای مجازی را می‌توان برای توصیف انواع منابع اطلاعاتی موجود از طریق شبکه‌های رایانه‌ای به کاربرد که به یکدیگر متصل‌اند و منظور ما در این مقاله همین معنا از فضای مجازی است که شامل فضای اینترنت و زیرمجموعه‌های آن همچون نرم‌افزارهای چت و اتاق‌های گپ و گفتگو است.

۲. عوامل تخریب شخصیت زن در فضای مجازی

۱-۲) رواج سطحی‌نگری فکری در زنان

آزادی بیان و طرح اندیشه‌های متضاد در فضای مجازی از اهداف اولیه ایجاد چنین فضایی است اما بسیاری از اندیشه‌های مطرح شده در فضای مجازی نه تنها پایه و اساس معتبری ندارند بلکه با اهداف سیاسی مغرضانه برای رسیدن سیاستمداران و استعمارگران به اهدافشان است.

از سویی دیگر، مطرح شدن اندیشه‌ها و نظریات مختلف و فراوان موجب انباشته شدن اندیشه‌های بسیار می‌شود که توان بررسی و نقد و تحلیل همه آن‌ها از عهده مخاطبان خارج

می‌شود بدین سبب در بسیاری موارد کاربران بدون بررسی و تحقیق در مبانی و زوایای پنهان اندیشه‌ها از آن متأثر می‌شوند. (مرشدی‌راد، ۱۳۹۲: ۲۲).

نمونه بارز این سطحی‌نگری در فضای مجازی در جامعه امروز زنان نفی مسائل حقوق و آزادی زنان در اسلام از سمت گروه‌های فمینیسم غربی و یا دشمنان مغرض در فضای مجازی است که اغلب زنان با سطحی‌نگری و بدون تحلیل آراء و اندیشه‌ها را به سرعت می‌پذیرند چه بسا نتیجه پذیریش این تفکرات روی اعمال و رفتارشان تأثیر گذاشته و آثار سوء در زندگی فردی خانوادگی و یا حتی اجتماع ایشان باشد از این رو خداوند در آیه ۱۲۵ سوره نحل می‌فرماید: «و جادلهم بالتی هی احسن؛ با مخالفان خود با روشی که بهتر است مجادله کن» گرچه در واژه مجادله در عرف مفهوم جر و بحث غیرمنطقی افتاده است ولی در اصل لغت چنین نیست بلکه به معنی هرگونه بحث و گفتگو است که گاه به حق و گاه به ناحق است. (مکارم‌شیرازی، ۱۳۷۴: ج ۱۴، ۱۳).

پس به عبارتی باید اندیشه‌های مطرح شده در فضای مجازی را بررسی و درباره آن‌ها بحث و گفتگو نمود سپس آن‌ها را با منطق دلیل و برهان رد یا پذیرفت.

۲-۲) کم رنگ شدن ارزش‌های عالی زنان

ارزش‌هایی وجود دارد که زنان ذاتاً و فطرتاً آن را می‌پسندند و مورد قبول همه جامعه زنان است ارزش‌هایی که گاهاً سجایای اخلاقی والا برای زنان خوانده می‌شود و موجب بالا رفتن شأن زن می‌شود ارزش‌هایی نظیر اهمیت داشتن شخصیت ایشان نه جنسیت آن و قبح و زشتی عریان‌نمایی یا حیاء و عفت زن به‌طور مثال هیچ زنی فطرتاً دوست ندارد که با عنوان بی‌عفتی و یا بی‌حیایی مورد خطاب قرار بگیرد و یا بازیچه مردان قرار بگیرد از این قبیل موارد مورد پسند زنان نیستند بلکه زنان در همه جای دنیا از آن بیزاری می‌جویند چنانکه دین مبین اسلام نیز از این جهت راهکارهایی را برای مقابله با بی‌عفتی و یا بی‌حیایی معرفی می‌کند و پیش‌روی زنان قرار می‌دهد نظیر آیه ۵۹ احزاب که می‌فرماید: «ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو: «جلباب‌ها [روبروی‌های بلند] خود را بر خویش فروافکنند، این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند بهتر است (و اگر تاکنون خطا و کوتاهی از آن‌ها سر زده توبه کنند) خداوند همواره آمرزنده رحیم اسیر اساس تجربیات و در اغلب موارد مشاهده می‌شود که فضای مجازی نظیر این موارد ارزش‌ها را که موافق شخصیت زنان است کم‌رنگ و یا نابود می‌کند در فضای مجازی با گسترش و ارسال تصاویر مستهجن و روابط

آزاد دختر و پسر عفت و حیاء از جامعه زنان و دختران برداشته شده است و حتی در مواردی جایگزین ارزش‌ها اعمال قبیح و منافعی عفت قرار داده شده است درحالی‌که این اعمال نه تنها ضد ارزش زنان بلکه موجب تخریب شخصیت زنان می‌باشد به عنوان مثال گذاشتن عکس پروفایل را مطرح می‌کنیم روان‌شناسان بر این عقیده هستند که عکس پروفایل هر شخصی نشانگر تیپ شخصیتی انسان‌ها می‌باشد از این عبارت اهمیت عکس پروفایل را نیز می‌توان برداشت کرد اما این سؤال نیز مطرح می‌شود چگونه است که زنی که عریان نمایی را ذاتاً دوست ندارد برای پروفایل خود عکس عریان یا تحریک‌کننده جنسی قرار می‌دهد؟

یکی از پاسخ‌ها می‌تواند این باشد که وقتی غالباً در فضای مجازی عکس‌های مستهجن از زنان استفاده می‌شود و قرار می‌گیرد کم کم قبح استفاده از اینگونه عکس‌ها برداشته می‌شود و چه بسا که زنان و دختران عکس‌های بی‌حجاب و گاه‌ا عریان خود را در فضای مجازی استفاده می‌کنند و این امر را عادی قلمداد می‌نمایانند و یا در اتاق‌های چت و گفت‌وگو و یا برنامه‌های گفت‌وگویی نظیر تلگرام و... روابط آزاد دختر و پسر بیدار می‌کند و قربانیان این روابط که عموماً دختران و زنان هستند هر روز افزایش می‌یابند.

۳-۲) اعتیاد مجازی

اعتیاد مجازی استفاده بیش از حد از اینترنت و فضای مجازی است تا آنجا که بدون استفاده از آن فرد احساس کمبود می‌کند و روابط او با محیط متأثر از استفاده مکرر و دیوانه‌وار از فضای مجازی شده از حالت عادی خارج می‌شود البته نبود روابط پایدار و صمیمی با دیگران، نداشتن اعتماد به نفس و به طور کلی شکست در عرصه‌های گوناگون زندگی زمینه بیشتری را برای اعتیاد افراد به اینترنت فراهم می‌کند اغلب زنان از این منظر که در خانه حضور دارند و کمتر در جامعه حضور می‌یابند و یا مشغولیت کمتری دارند و دسترسی آسان‌تر به اینترنت و فضای مجازی دارند امکان اعتیاد مجازی در ایشان بیشتر است.

حضور حداکثری در فضای مجازی یا همان اعتیاد مجازی، پیامدهای ناگواری برای فرد و به خصوص جامعه زنان دارد. مشکلات خانوادگی و تأثیر آن روی روابط زناشویی و رابطه مادر و فرزندی از مهم‌ترین مشکلات است.

امروزه اصطلاح بیهو اینترنتی، اصطلاح رایج می‌باشد آمار نشان می‌دهد که اعتیاد به اینترنت در همسران به فروپاشی خانواده و طلاق منجر می‌شود. زن معتاد به فضای مجازی مهم‌ترین اوقات خود را صرف فضای مجازی و اتاق‌های چت و گفت‌وگو می‌کند درحالی‌که

می‌تواند این زمان‌ها را صرف بهبود روابط خود با دیگران و پیشرفت و ترقی خود و در نتیجه بالا بردن شخصیت خود کند.

در رأس بهبود روابط وی رابطه او با همسرش است تا از تزلزل پایه‌های خانواده جلوگیری شود یا بهبود رابطه مادر و فرزند است. مادرانی که ساعت‌ها در اینترنت هستند به علت عدم رسیدگی مادر، فرزندان در وضعیت تحصیلی و تربیتی ناخوشایندی به سر می‌برند که عاقبت آن بزهکاری فرزندان و در مقایسه عام بزهکاری جامعه است. (صادقی، ۱۳۹۳: ۴۵).

این چنین است که، ائمه بزرگوار اسلام زنان را از پرداختن به امور ناچیز نهی و به امور اهم آنان چون همسررداری سوق می‌دهند. امام صادق علیه السلام در حدیثی می‌فرمایند: «هر زنی که در خانه شوهرش چیزی را برای سامان دادن وضع خانه جابه‌جا کند خداوند نظر رحمت به او می‌کند و هرکس مورد نظر و رحمت خدا قرار بگیرد خداوند عذابش نمی‌کند». (شیخ صدوق، ۱۴۰۰ق: ۴۱۱).

و در روایت است که هر زنی هفت روز همسرش را خدمت کند خدا هفت در جهنم را به رویش ببندد و هشت در بهشت را برایش بگشاید از هر دری که بخواهد وارد بهشت شود. (دیلمی، ۱۴۱۲ق: ج ۱، ۱۷۵).

۴-۲) انحرافات اخلاقی و جنسی

انحرافات اخلاقی و جنسی از شکلک‌های تصویری ساده گرفته تا فیلم‌های مبتذل هرزه-نگاری و پورنوگرافی پیشرفته که از چند دهه قبل به مدد رسانه‌ها توسعه یافت امروزه در فضای مجازی با سرعت بسیار بالا رو به رشد حرکت می‌کند.

پورنوگرافی لغتی یونانی است از کلمات porno و graphiy گرفته شده است و در لغت به معنای هرزه‌نگاری است. (حییم، ۱۳۸۱: ذیل حرف p).

و هرزه‌نگاری عبارت است از نمایش تصویری و کلامی رفتارهای جنسی با هدف تحریک جنسی دیگران که اغلب نیز به تحریک و ارضای غیرطبیعی جنسی آنان می‌انجامد هرزه‌نگاری معمولاً موجب ابتلاء به بیماری‌های جنسی می‌شود. (آزاد، فصلنامه اطلاع‌رسانی، شماره ۱).

هرزه‌نگاری تصویر بسیار قدرتمند و هیجان‌آلودی در ذهن فرد ایجاد می‌کند و او آن را در خیال خود گسترش می‌دهد البته شایع‌ترین و مهم‌ترین پیامد اعتیاد به هرزه‌نگاری، اختلال در روابط صمیمانه خانوادگی و زناشویی است. زیرا فرد معتاد از ازدواج و یا برقراری رابطه با یک شریک جنسی کام نمی‌یابد. به‌رغم آثار مخرب هرزه‌نگاری و آسیب‌های فردی و اجتماعی آن

هرزه‌نگاری در اینترنت و فضای مجازی به عنوان صنعتی سودآور در سراسر جهان به سرعت در حال گسترش است. راه‌اندازی سایت‌های جنسی به حوزه‌ای سودآور برای صاحبان مغرض آن تبدیل شده است، به طوری که، در بعضی موارد حدود نیمی از ترافیک اینترنتی به اینگونه مطالب و تصاویر اختصاص یافته است. صاحبان سایت‌های هرزه‌نگاری خود، فاقد جهان‌بینی عالی و والا هستند اما قصدشان این است که گرایش به مسائل و موضوعات هرزه و پست را جزء اصلی جهان‌بینی مخاطبان خود کنند.

فضای مجازی با داشتن ویژگی‌های مانند سهولت دسترسی به مطالب آشکار جنسی، گم‌نامی، امکان دست‌یابی شبانه‌روزی، فقدان بازدارندگی بر خطا، تعدد وسیع شرکای جنسی و خلق راه‌های جدید تعامل جنسی مسیر تازه‌ای را برای بروز انحراف و ناهنجاری اجتماعی گشوده است رابطه جنسی ارتباطی تنگاتنگ با نظام فرهنگی هر جامعه‌ای دارد و اما تنها در سایه خلوت یک زوج مشروعیت می‌یابد. (کرم‌الهی، ۱۳۹۰: ۱۹۰-۱۹۴).

هرزه‌نگاری علاوه بر مشکلات رفتاری و اجتماعی که به صورت عام و برای همه افراد ایجاد می‌کند مشکلاتی را خاصاً برای جامعه زنان به همراه دارد که به مدد فضای مجازی گسترش آن در سطح کلان و به سرعت انتقال می‌افتد. از جمله اینکه نگرش نسبت به مقام و شخصیت زن در جامعه افول پیدا می‌کند و به زن نگاه مادی و در حد کالای جنسی می‌شود و در نتیجه برداشت‌های نادرست نسبت به زن و جامعه زنان اتفاق می‌افتد.

در سطح فردی هرزه‌نگاری خصوصیات ردیله‌ای را برای شخصیت زن به وجود می‌آورد رابطه جنسی شهوانی و سیری‌ناپذیر برای زن و تمایل به انحرافات گوناگون و ترس‌های روانی برای زنان مثل ترس از بین رفتن صمیمیت همسر و یا ترس، وجود خیانت از جمله این خصوصیات است.

اسلام آئین رحمت است و از اینکه ضرری متوجه زنان شود بیزار است برای جلوگیری از این قبیل ضررها و مشکلات احکام نگاه را به افراد دستور می‌دهد و می‌فرماید: «زنان و مردان چشمان خود را از نگاه به نامحرم و امور ناپاک چون فیلم‌های مبتذل و هرزه فرو بندند» (احزاب/ ۳۰ و ۳۱). و امام علی (ع) نیز در حدیث می‌فرماید: «هرکس چشم خود را از نامحرم فرو بندد قلبش راحت می‌شود». (تمیمی‌آمدی، ۱۳۶۶: ۹۱۲۲).

۳. سلب امنیت زنان و خشونت آنلاین علیه زنان

سلب امنیت محرومیت، نفی، گرفتن (دهخدا، ۱۳۸۵: ج ۲، ۱۷۰۴). را در معنای خود دارد. امنیت ریشه در واژه امن از زبان عربی دارد به معنی در امان و آسایش بودن مصونیت از خطر و ترس و آرامش خاطر می باشد. (دهخدا، ۱۳۸۵: ج ۲، ۲۳۵).

در تعریف امنیت Security می توان گفت:

حالت فراغت و آرامش از هرگونه تهدید یا حمله یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله (عاشوری، بی تا: ۳۸). است. از مفاهیم گفته شده اینگونه برداشت می شود که سلب امنیت یعنی نبود حالت فراغت و آرامش که به سبب های مختلف اتفاق می افتد.

اینترنت ابزار ارتباطی جذابی است که، توانایی تسهیل و تسریع و حتی تغییر ماهیت روابط میان فردی را دارد اما توانایی این فناوری تنها به خلق فرصت هایی در راستای پیشبرد امور خلاصه نمی شود بلکه می تواند به زمینه ای برای سوء استفاده های گوناگون تبدیل شود. اینترنت به دلیل باز بود فضا و ویژگی های خاص خود می تواند زمینه ساز مناسبی، برای آزار دیگران و تهدیدی، جهت انواع مختلف آزار محسوب شود.

در فضای مجازی می توان از طریق تغییر سن، جنس، ویژگی های فیزیکی شخصیت و سایر خصال فردی، سبک بودن خود را تغییر داد یا به تجربیات بزرگی در زمینه هویت دست زد فرد در فضای مجازی برخلاف زندگی واقعی می تواند با بهره گیری از ابزارهای اینترنتی، در باب چگونگی نمایش خود برای دیگران تصمیم بگیرد. اینکه سایر کاربران صدا یا تصویر او را بشنوند یا ببینند موضوعی کاملاً گزینشی و اختیاری است.

از این رو امروزه اینترنت به گونه ای جدید از جرم ها دامن زده است. جرم آزار مجازی از جمله این جرم ها است این نوع آزار که مشکل جدی و رو به گسترش در دنیای جدید است بیشتر محصول اینترنت و فضای مجازی است گرچه تعریف دقیقی از آزار مجازی وجود ندارد، می توان آن را «تهدید یا آزار مداوم یک فرد از طریق اینترنت یا ابزارهای نرم افزاری در فضای مجازی تعریف کرد. اکثر آزاردهندگان در این فضا مرد و بیشتر قربانیان زنان هستند (شیلی هاید، بی تا: ۱۲۷)، زیرا مردان به دلیل خصوصیت رفتاری شان اغلب خشونت طلب و پرخاشگر هستند و زنان عاطفی تر نسبت به مردان هستند (شیلی هاید، بی تا: ۱۳۸).

پیامدهای این نوع آزار برای قربانیان گسترده است آزار مجازی می تواند زندگی اجتماعی و خصوصی زنان را دست خوش تغییرات اساسی نماید مواجه زنان انواع مشکلات شخصیتی و روحی و روانی نمونه ای پیامدهای اسف بار این پدیده است. (کرم الهی، ۱۳۹۰: ۱۶۶).

کلاهبرداری‌های اینترنتی از زنان نظیر ابراز عشق‌های دروغین با استفاده از عواطف دختران، هک اینترنتی حساب‌های کاربری و دسترسی به احوال و عکس‌های خصوصی زنان تهدید آنان به انتشار عکس‌ها و رازها از انواع دیگر سلب امنیت زنان، تهدید آنان به انتشار عکس‌ها و رازها از انواع دیگر سلب امنیت زنان در فضای مجازی است که موجبات از بین رفتن شأن و شخصیت زن می‌شود.

بنابراین ضرورت تأمین امنیت، در فضای مجازی بیشتر احساس می‌شود. امام صادق (ع) نیز در حدیثی در ضرورت وجود امنیت می‌فرمایند: «سه چیز است که عموم مردم به آن نیازمندند، امنیت، عدالت و فراوانی نعمت» (الحرانی، ۱۳۶۳: ۳۳۴).

۴. نتیجه‌گیری

فضای مجازی برای جامعه زنان مانند بسیاری دیگر از ابزارهای بشری دارای دو وجه مثبت و منفی است. از سویی مخالفت با تکنولوژی امری غیرممکن است. آن گونه که امام رحمه‌الله وقتی از پاریس به بهشت زهرا آمدند فرمودند: «ما با سینما مخالف نیستیم ما با فیلم بد مخالفت هستیم.» اما با برنامه‌ریزی و شناخت و راهکارهای مناسب عنوان شده، در مقاله می‌توان از آثار مثبت آن بهره گرفت و پیامدهای منفی آن را به حداقل رساند، در این صورت می‌توان به فضای مجازی به عنوان یک فرصت نگاه کنیم، یک ابزار قابل دسترس که می‌تواند در جهت بالا بردن خودآگاهی زنان و همچنین اعتلای کرامت شخصیت زن از آن بهره برد.

۵. راهکارها

۱-۵) راهکارهای حمایتی

گسترش فرامرزی و روزافزون اینترنت و فضای مجازی اینچنین می‌نمایاند که تنها راه مصون ماندن زنان در این فضا نمی‌تواند تدوین قانون و اجرای حدود بر افراد باشد بلکه باید در حوزه فرهنگی کار کنیم و حمایت دولت‌ها و جوامع از برخی برنامه‌های پیشنهادی در زمینه فرهنگ‌سازی موجب ارتقای عملکرد بهتر برنامه‌ها می‌شود.

۱-۱-۵) انجام مطالعات و تحقیقات در سطح گسترده پیرامون شناخت

مسائل اینترنت و زنان

فضای مجازی به عنوان محیطی گسترده که ناشناخته‌های فراوان دارد مطالعات در سطح وسیعی را می‌طلبد. همچنین شناخت فضای مجازی در خصوص مسائل زنان اهمیت موضوع را چندین برابر می‌کند زیرا که زنان به عنوان تربیت‌کننده نسل‌های بعدی جامعه می‌باشند و انحطاط و یا پیشرفت جوامع بستگی به زنان جامعه دارد. چنانکه در حدیث داریم که: «زن شایسته یکی از دو عامل پیشرفت خانواده است» (نوری، بی‌تا: ج ۱۴، ۱۷۱). بنابراین اگر کرامت و شخصیت زنان جامعه حفظ شود و دستخوش تغییرات و نابودی در فضای مجازی نشود پیشرفت جامعه را نیز می‌توان امید داشت.

۲-۱-۵) حضور و فعالیت گسترده متفکران دینی در عرصه فضای مجازی

بعد از شناخت فضای مجازی و اطلاع دقیق از زوایای گوناگون، نوبت حضور گسترده است. از این حضور گسترده، تا آنجا که ممکن است باید دولت‌ها و افراد جامعه حمایت کنند. اگر حضورمان کم‌رنگ باشد گوی سبقت را دیگران با فعالیت‌های گسترده و وسیع خواهند ربود. قرآن می‌فرماید: «هر نیرویی در قدرت دارید، برای مقابله با آن‌ها [دشمنان]، آماده سازید! و (همچنین) اسب‌های ورزیده (برای میدان نبرد)، تا به وسیله آن، دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید! و (همچنین) گروه دیگری غیر از اینها را، که شما نمی‌شناسید و خدا آن‌ها را می‌شناسد! و هر چه در راه خدا (و تقویت بنیه دفاعی اسلام) اتفاق کنید، بطور کامل به شما بازگردانده می‌شود، و به شما ستم نخواهد شد» (انفال/۶۰).

پیامبر ﷺ رأفت و مهربانی می‌فرمایند: «در راه خدا با دست‌های خود جهاد کنید اگر نتوانستید با زبان‌های خود و اگر باز هم نتوانستید با قلب خود جهاد کنید و در بیان رهبر انقلاب اسلامی عرصه فرهنگی میدان جهاد است. بنابراین به واسطه حضور پر رنگ در فضای مجازی باید جهاد کنیم.»

باید جواب کار فرهنگی باطل را، با کار فرهنگی حق داد و به طور مثال وقتی می‌بینیم مغرضان سایت‌های مستهجن و هرزه‌نگاری می‌سازند ما باید سایت‌های متنوع و سرگرم‌کننده با رعایت ارزش‌ها و موازین داشته باشیم و به گونه‌ای این سایت‌ها برای زنان تنوع و سرگرم‌کنندگی داشته باشند که زنان برای گذراندن اوقات فراغت خود، به جای رفتن به سمت سایت‌های مخالف موازین اخلاقی به سمت این سایت‌ها بیایند.

۳-۱-۵) حمایت از حضور در فضای مجازی و تدوین برنامه‌های سالم

از مهم‌ترین امور دنیای کنونی تأثیرات فضای مجازی خصوصاً روی زنان در جوامع می‌باشد زیرا همچنانکه قرآن کریم می‌فرماید: «زنان شما کشتزار و محل بذر افشانی شما هستند پس هر زمانی که بخواهید می‌توانید با آن‌ها آمیزش داشته باشید» (بقره/۲۳). بر اساس این آیه، جامعه انسانی برای دوام نوع و بقای نسل محتاج زنان است زیرا خداوند شکل‌گیری انسان را در طبیعت رحم قرار داده است از این دست آیات روشن می‌شود که مراقبت از زنان و شأن و شخصیت ایشان برای حفظ نسل‌های بعدی و پیشرفت جامعه امری ضروری است پس باید دولت‌ها همچنانکه در راستای پیشرفت جامعه بودجه‌های کلانی را مصرف می‌کنند، در نظر داشته باشند که صرف بودجه‌هایی برای حمایت از برنامه‌های سالم و مفید و حضور هرچه پررنگ‌تر در عرصه‌های فضای مجازی برای حفظ کیان و حیا و متانت زنان امری بسیار ضروری و در واقع کمک به پیشبرد هرچه سریع‌تر آن جامعه است.

۲-۵) راهکار عمومی و اجتماعی

۱-۲-۵) ارتقای سواد فضای مجازی

آموزش و افزایش آگاهی زنان نسبت به مسئله آثار مثبت و منفی فضای مجازی، می‌تواند راهکار مناسب در پیشبرد این مهم باشد. زیرا آدمی در اغلب موارد نسبت به مسئله‌ای که نادان و جاهل است جاهلانه رفتار می‌کند. بنابراین نسبت به آسیب برنامه‌های نرم‌افزاری و فضای مجازی باید روشنگری صورت بگیرد به عنوان نمونه، در خصوص آسیب اعتیاد مجازی باید زنان را هوشیار کنیم و مشکلاتی را که اعتیاد مجازی برای زنان در روند افول شخصیتشان ایجاد می‌کند همواره یادآور شویم و مورد بررسی بیشتر قرار دهیم.

۲-۲-۵) آگاهی دادن به زنان نسبت به شأن و شخصیتشان

خودآگاهی یعنی بررسی واقع‌گرایانه باورها، ارزش‌ها، احساسات، آرمان و توانایی‌های بالقوه و بالفعل خود.

خودآگاهی یکی از شرایط اساسی و پیش‌نیاز رشد و شکوفایی انسان و رسیدن به موفقیت‌های عظیم است اگر اصل بر این باشد که رفتار یک زن مؤثر و مفید واقع شود و حافظ زندگی او و در نتیجه حافظ نسل بعد و جامعه باشد نیاز دارد که نسبت به خود و محیط زندگی خویش آگاه شود.

انسان اعمّ از زن و مرد، موجود با عظمتی است گرچه در بعد جسمی از نطقه متعفن پدید آمده است امّا، در بعد روحی از نفخه الهی «و نفخت فيه من روحی» (ص/۷۲). و بر اساس کرامت ذاتی «و لقد کرّمنا بنی آدم» (اسراء/۷۰) ناشی از استعدادهای بی نظیر و نیروهای بسیار عالی و وسایل رشد و کمال آفریده شده است تنها موجودی است که شایستگی آن را دارد تا شخصیتش در سایه عبودیت و بندگی خالصانه به طور کامل در جاذبیت ربوبی قرار بگیرد و جانشین خداوند در زمین باشد «إِنّی جاعل فی الارض خلیفه» (بقره/۳۰). اگر آدمی نسبت به خود، به اینچنین خودآگاهی برسد، سعی بر بالابردن مقامات شخصیتی خود می کند و این چنین است که حتی از دروازه های فضای مجازی نیز نمی توان شخصیت وی را نابود کرد.

۳-۲-۵) دادن آموزش لازم جهت حفظ و مراقبت از حریم خصوصی در فضای مجازی

در بسیاری موارد انتشار حریم خصوصی موجب تخریب شخصیت زنان به شیوه های گوناگون در فضای مجازی، چون: حتک حرمت و اخاذی و ترس های روانی شده است. زنان کاربر در اینترنت باید به این درک برسند که هر کلیک و حرکت آن ها در دنیای آنلاین یک ردپای الکترونیکی از آن ها برجای می گذارد که می تواند جمع آوری، ذخیره، گردآوری، شمارش و دنبال شود و در نتیجه فهرست دقیقی از فعالیت ها، علایق و الگوی رفتاری آن ها ثبت می شود این پرسه با عنوان مسیریابی رفتاری نیز شناخته می شود مسیریابی رفتاری کاربران بیش از هر چیزی در داده هایی به نام کوکی ها ثبت می شود که ممکن است توسط سایت ها یا افراد سودجو انتشار یابد. (www. Sarzamin download. com).

فهرست منابع

- قرآن کریم.
- آزاد، اسدالله، (بی تا)، فصلنامه اطلاع رسانی (لزوم پایبندی به اصول اخلاقی در اطلاع رسانی)، شماره ۱.
- تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، (۱۳۶۶)، **غررالحکم و دررالکلم**، چاپ اول، دفتر تبلیغات اسلامی قم.
- حسیم، سلیمان، (۱۳۸۱)، **فرهنگ انگلیسی فارسی حسیم**، ویرایش چهارم، تهران، انتشارات واحد پژوهش فرهنگ معاصر.
- دهخدا، علی اکبر، (۱۳۸۵)، **لغت نامه دهخدا**، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- دیلمی، حسن بن ابی الحسن، (۱۴۱۲ق)، **ارشاد القلوب**، ج اول، چاپ اول، قم: انتشارات شریف رضی.
- روخاس، رافول، (۱۳۸۲)، **دائرة المعارف کامپیوتر**، مترجم ثریا پاک نظر، مؤسسه فرهنگی هنری دیباگران تهران.
- شایان مهر، علیرضا، (۱۳۷۷)، **دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی**، تهران، انتشارات کیهان.
- الحرانی، ابو محمد بن شعبه، (۱۳۶۳)، **تحف العقول**، چاپ دوم، قم، انتشارات النشر الاسلامی.
- شبلی هاید، جانت، (بی تا)، **تفاوت های جنسیتی زن و مرد (روان شناسی زنان)**.
- صادقی، حسن، (۱۳۹۳)، **آسیب شناسی اینترنت**، نشریه روانشناسی و دین، شماره سوم.
- عاشوری، داریوش، (بی تا)، **دانش نامه**، چاپ سوم.
- عمید، حسن، (۱۳۸۹)، **فرهنگ فارسی عمید**، چاپ اول، تهران، انتشارات اشجع.
- قمی، محمد بن بابویه شیخ صدوق، (۱۴۰۰ق)، **امالی**، چاپ پنجم، بیروت، ناشر اعلمی.
- کرم الهی، نعمت الله، (۱۳۹۰)، **اینترنت و دینداری**، قم، مؤسسه بوستان کتاب.

— مرشدی‌راد، علی، (۱۳۹۲)، **ظرفیت‌های فراوی جهان اسلام**، تهران، دانشگاه امام

صادق .

— مکارم‌شیرازی، ناصر، (۱۳۷۴)، **تفسیر نمونه**، ج ۱۴، چاپ اول، تهران، انتشارات دارالکتب
الاسلامیه.

— نوری، میرزا حسین، (بی‌تا)، **مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل**، ج ۱۴.

— [www. Sarzamin download . com](http://www.Sarzamin download . com)